

Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Konferans Çevirmenliğinin Tarihi ve Önemi

Batuhan ULUKÜTÜK¹

Giriş

Türkiye’de cumhuriyetin ilanına müteakip farklı alanlarda yurtdışındaki öncü nitelikli ilerlemelerin Türkiye’ye tanıtılması ve dünyayla eşgüdümlü ilerlenmesi bir ihtiyaç olmuştur. Bu ihtiyacın giderilmesi bakımından uluslararası konferans ve kaynaklar önem arz etmekte olup, Türkçeye çevrilerek de kazandırılması lazım gelmektedir. Bu çalışma, bu meselede konferans çevirmenliğinin önemini konu almaktadır.

İletişim, çeviri ve sözlü çeviri

İletişim her devirde ve her coğrafyada insanlar için son derece önemli bir gereklilik olmuştur. En basit ve temel ihtiyaçlardan büyük çaplı mutabakatlara kadar pek çok beşeri temas için iletişim, tarih boyunca bir mecburiyet halinde günümüze kadar gelmiş ve pek çok farklı biçimde kendini göstermiştir. İletişim türleri geniş bir yelpazeye yayılmakla beraber inceleyeceğimiz konu sözlü iletişimle ilintilidir. Sözlü iletişim birden fazla birey arasında gerçekleşen, ses vasıtasıyla bir mesajın iletilmesi ve alıcı tarafın duyma yetisiyle mesajın alınması şeklinde tanımlanabilir. Çeviri ise farklı dillerde iletişim kuran kişi yahut kişilerin birbirini anlaması amacıyla ortaya çıkmış bir iletişim yardımcı elemanıdır. Sözlü çeviri ardıl yahut eşzamanlı olmak suretiyle iki şekilde gerçekleşebilir. Ardıl çeviri iletilecek olan mesajın parçaları halinde evvela kaynaktan işitilmesi akabinde hedef dil yahut dillere aktarılarak sesli halde sunulmasından ibaret olup, eşzamanlı çeviri kaynak ifadenin sesli icrası esnasında hedef dile aktarılmasını tanımlar.

Konferans çevirmenliği

Konferans çevirmenliği, bir alıcı grubuna hitap eden konuşmacının ifadelerinin, alıcı grubun üye yahut üyelerine kendi dillerinde sunulması amacıyla çalışan mesleği tanımlar. Belirli bir konu ve amaç etrafında bir araya gelen katılımcıların, konferans esnasında konuşmacıların ifadelerini doğru ve eksiksiz bir biçimde anlamaları, söz konusu çalışmalarının verimliliği açısından çok önemlidir. Farklı dillerde konuşan/anlaşan kimselerin sağlıklı iletişim kurmaları ve müşterek katılım sağladıkları etkinliklerin sağlıklı sonuçlar verebilmesi için konferans çevirmenleri önemli bir görev üstlenmektedirler. Bahsi geçen konferanslardaki mesajın içeriğinin tam ve eksiksiz olarak aktarılması istenen mesajın taşınmasının sağlanması, amaca yönelik biçimde alıcıya iletilmesi, yanlış veya eksik anlaşılmanın önüne geçerek taraflara kolaylık sağlamakta ve iletişimin kalitesini tesis

¹ İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, E-mail: batuhanulukutuk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7892-5519>

etmektedir. Bu bağlamda yukarıda tanımı verilmiş olan iletişim öğeleri arasındaki önemli bir bağıntıyı konferans çevirmenlerinin sağladığını söylemek mümkündür.

Cumhuriyet Dönemi'nde konferans çevirmenliği

2023 senesinde 100. kuruluş yıldönümünü idrak ettiğimiz cumhuriyet dönemi, her anlamda yeniliklerin baş gösterdiği, her sektörde modern standartlara erişme arzusunun kendisini hissettirdiği ve Türkiye'nin mevcut ihtiyaçlarına çağdaş çözümlerin bulunması gerekliliğinin bilindiği bir dönemdir. Balkan Savaşları, I. Cihan Harbi, İstiklal Harbi, rejim değişikliği ve cumhuriyet inkılaplarını takiben Türkiye, uzun yıllar süren savaşların getirdiği mahrumiyetin yaralarını kapatmak ve yeni bir rejim ile sağlam temeller üzerinde genç bir cumhuriyet inşa etmek amacıyla her alanda varlığını göstererek ve gelişmek arzusunu taşıyarak uluslararası alanda temsiliyet sağlamaya gayret etmiştir. Bu gayretler sonucunda da pek çok uluslararası standart gözetilerek, uygulanmaya çalışılan yeniliklerin, daha önceden bunları tecrübe etmiş memleketlerdeki emsallerinden faydalanılması başvurulmuş bir tavır olmuştur. Bu uygulama yalnızca cumhuriyetin kuruluş yıllarına özgü olmayıp ilerleyen yıllarda da kullanılagelen bir pratiktir. Nitekim 1960 İhtilali'ni takiben kurulan Cumhuriyet Senatosu'nun tüzüğüne belirlenmesi hususunda Cumhuriyet Senatosu 1 Kasım 1961 tarihli içtihadında Manisa Senatörü Ferit Alpiskender'in dünya parlamentolarından emsal tüzüklerin tercüme edilmesine ilişkin önerisi söz konusu tavra verilebilecek isabetli bir örnektir.¹ Dolayısıyla Türkiye'nin dış dünyaya açılmasını da takiben pek çok alanda çeşitli meselelerin konuşulduğu konferanslarda tercüme ve hatta eşzamanlı tercüme ihtiyacı giderek hasıl olmuştur. Cumhuriyet tarihinde profesyonel anlamda ilk konferans tercümanlığı numunesi ise Lale Arslan Özcan'ın konuyla ilgili tezinden edindiğimiz bilgiler ışığında bilhassa özel sektörün de simültane tercüman ihtiyacından hareketle, 1962 yılında Kilyos'ta Ford Vakfı tarafından tertiplenen "Population Control" adlı konferansta Nejat Eczacıbaşı'nın talebi doğrultusunda Ayşegül Çilli ve Norayır Altınyan'ın görev yapması ardından vuku bulur.² Yine Özcan'ın tezinde geçtiği üzere akabinde simültane tercümeye meyli görülen Norayır Altınyan uluslararası bağlamda çeviri hizmeti sunan Simultat Inc. şirketi yetkililerinden Gloria Wagner tarafından Cenevre'de eğitim görmek üzere davet alır ve daha sonraki eğitim masrafları da Nejat Eczacıbaşı'nca karşılanır. Altınyan, Ford Vakfı'nın profesyonel simültane tercümanı olarak aynı zamanda Türkiye'de de bu sıfatın ilk sahibi olmuştur.³ İlk Türk profesyonel eşzamanlı tercüman ekibi ise yine Nejat Eczacıbaşı tarafından 1961 senesinde faaliyete geçirilen Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti'dir.⁴ Daha sonrasında konferans çevirmenlerinin tek bir çatı altında toplanması amaçlanarak 1969 yılında yirmi üyeye İstanbul'da kurulan Konferans Tercümanları Derneği, 2010 yılı itibariyle Türkiye Konferans Tercümanları Derneği ismiyle konferans tercümanları adına halen temsil faaliyetleri yürütmektedir.⁵

Sonuç

Konferans çevirmenliği modern Türk cumhuriyetinin çağdaş standartlarla eşgüdümlü çalışmasının en büyük yardımcı elemanlarından biridir. Bu bağlamda özel sektörün çabalarıyla başlatılan girişimlerden olumlu sonuç alınması ve bu alanda Türkiye Cumhuriyeti'nin üst seviyede temsil edilmesi mutluluk vericidir. Konferans çevirmenliği aracılığıyla pek çok sektör kendisiyle aynı kulvarda olan diğer memleketlerdeki emsalleriyle uluslararası düzeyde eşzamanlı iletişim kurabilmekte ve Türk dilini, Türkçeyi bu alanların literatürüne dahil etmektedir. Bu vesileyle Türkiye'nin temsil gücü ve dünyaya erişimi kuvvetlenmektedir.

Kaynakça

1- *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Cumhuriyet Senatosu, Cilt 1, Dönem 1, Dördüncü Birleşim, 01.11.1961, s.32.*

- 2- ARSLAN ÖZCAN, Lale, *Türkiye’de Konferans Çevirmenliğinin Doğuşu ve Gelişimi*, Fransızca Mütercim Tercümanlık Lisans Bitirme Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- 3- ARSLAN ÖZCAN, Lale, *Türkiye’de Konferans Çevirmenliğinin Doğuşu ve Gelişimi*, Fransızca Mütercim Tercümanlık Lisans Bitirme Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- 4- ARSLAN ÖZCAN, Lale, *Türkiye’de Konferans Çevirmenliğinin Doğuşu ve Gelişimi*, Fransızca Mütercim Tercümanlık Lisans Bitirme Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- 5- *TKTD Hakkında*, 2023, <https://www.tkt.org/tkt-nedir-2/> Erişim tarihi: 20.08.2023.